

ADVIESNOTA voor burgemeester en wethouders

Openbare besluitenlijst

Zaaknummer: 3912-2024

Medewerker	:	Gerald Grashof
Team	:	Directie
Datum	:	12 januari 2024
Portefeuillehouder	:	wethouder H. Olthof

BIJLAGEN: ☒ Eindrapportage Toekomstverkenning Olst-Wijhe Meanderen langs de IJssel 4392-2024 ☒ Presentatie toekomstbestendig Olst-Wijhe 11 januari 4392-2024 ☒ Raadsvoorstel toekomstbestendig Olst-Wijhe 3912-2024
AFSTEMMING MET ☒ anders, nl. -- ☒ Actief openbaar ☐ Niet actief openbaar ☐ Actief openbaar, eerst contact met steller van deze adviesnota
ONDERWERP Toekomstbestendig Olst-Wijhe

BESLUIT burgemeester en wethouders

1. In het kader van toekomstbestendig Olst-Wijhe de gemeenteraad voor te stellen te kiezen voor het scenario "netwerkgemeente".
2. De gemeenteraad later in kennis te stellen van de programmaopzet waarna de financiële consequenties bij de berap ter besluitvorming worden voorgelegd.

SAMENVATTING

In de context van de heroverwegingsoperatie in 2021 is een (verkorte) bestuurskrachtmeting uitgevoerd waarbij de opgaven van de gemeente Olst-Wijhe zijn afgezet tegen de zogenoemde hulpbronnen (bestuurders, medewerkers, financiën, samenwerking en samenleving). Op basis van dit onderzoek is vastgesteld dat de gemeente Olst-Wijhe met de huidige wijze van organiseren niet toekomstbestendig is. Naar aanleiding hiervan is een onderzoek uitgevoerd waarbij verschillende toekomstscenario's voor de gemeente Olst-Wijhe in kaart zijn gebracht. Dit is vertaald in het rapport "meanderen langs de IJssel" waarin wordt voorgesteld om de komende jaren toe te werken naar het scenario "netwerkgemeente". Het college heeft besloten om de raad voor te stellen om in te stemmen met het scenario "netwerkgemeente".

INLEIDING

In de context van de heroverwegingsoperatie in 2021 is een (verkorte) bestuurskrachtmeting uitgevoerd waarbij de opgaven van de gemeente Olst-Wijhe zijn afgezet tegen de zogenoemde hulpbronnen (bestuurders, medewerkers, financiën en samenleving). Dit onderzoek heeft geleid tot de volgende waarnemingen:

- De opgave van de gemeente Olst-Wijhe is vergelijkbaar met die van andere, soortgelijke gemeenten;
- Er is een heldere focus (eigenzinnige woongemeente) maar deze focus vraagt wel om concretisering: er bestuurlijk en politiek nog steeds veel ambitie;
- De hulpbron "samenwerkingskracht" wordt nog niet optimaal benut: er zijn kansen;
- De hulpbron "burgerkracht" is bovengemiddeld ten opzichte van andere soortgelijke gemeenten;
- De veerkracht van de gemeente Olst-Wijhe is verminderd.

Deze waarnemingen hebben geleid tot de conclusie dat de gemeente Olst-Wijhe met de huidige wijze van organiseren niet toekomstbestendig is. Doorgaan op de huidige weg zal de organisatie verder uitputten tot zelfstandigheid met voldoende dienstverlening niet meer mogelijk is. Op basis van deze conclusie is besloten om, naast een aantal interventies voor de korte termijn, het bureau Rijnconsult opdracht te geven om een advies uit te brengen over het lange termijnperspectief voor de gemeente Olst-Wijhe. Dit advies is uitgebracht door middel van het "meanderen langs de IJssel" dat is opgeleverd in oktober 2023.

BEOOGD RESULTAAT

Een toekomstbestendige gemeente Olst-Wijhe met als wenkend perspectief:

Een zelfbewuste partner aan de IJssel die in staat is om:

- Focus aan te brengen: kiezen als kernkwaliteit;
- De kracht van kleinschaligheid te benutten (behoud van de uitvoeringskracht);
- Netwerken te benutten om bestuurlijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren;
- In nauwe verbinding te staan met haar inwoners.

KADER

ARGUMENTEN

In het rapport "Meanderen langs de IJssel" zijn verschillende toekomstscenario's voor de gemeente Olst-Wijhe in kaart gebracht. Het gaat hierbij om de volgende scenario's.

Scenario 1: Regiegemeente

Regievoering is het door de gemeente sturen van competenties van externe partijen voor de realisatie van haar doelstellingen. Het uitgangspunt bij een regiegemeente is dat de gemeentelijke organisatie zich richt op beleid en regie, en nog beperkt tot geen eigen uitvoering meer heeft.

Beoordeling van dit scenario:

Dit scenario staat het verst af van het DNA van de gemeente Olst-Wijhe: er is een lange weg te gaan om dit te realiseren. Schoenmaker blijf bij je leest....

Scenario 2: Netwerkgemeente

In dit scenario maakt de gemeente een keuze tussen welke typen taken (beleid, beheer, uitvoering) de gemeente door anderen laat doen, of samen met anderen, en typen taken die de gemeente zelf wil blijven doen. Ofwel: taken, die zelf kunnen worden gedaan blijven bij de gemeente, waarbij er wordt samengewerkt met omliggende gemeenten en met lokale en regionale partners.

Beoordeling van dit scenario:

In dit scenario kan de gemeente Olst-Wijhe blijven doen waar ze goed in is met ruimte om op specifieke onderdelen te onderscheiden met behulp van lokale en regionale netwerken.

Scenario 3: Uitvoeringsgemeente

De gemeente kiest ervoor te focussen op zo excellent mogelijke uitvoering van uitvoerende taken, maar laat strategische dossiers of complexere taken in regionaal verband oppakken.

Beoordeling van dit scenario:

Dit blijft het dichtst bij de “leest” van de gemeente Olst-Wijhe maar sluit niet aan bij de bestuurlijke ambities. De gemeente blijft dan te veel een “doe-gemeente”.

Scenario 4: Herindeling/fusie

In dit scenario worden de ambtelijke organisaties van twee of meerdere gemeenten samengevoegd. Ook de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders worden samengevoegd.

Beoordeling van dit scenario:

Voor nu wordt dit scenario geduid als een “paardenmiddel”: Dit scenario vraagt om onevenredige inspanningen die niet in verhouding staan tot het beoogde resultaat. Ook bij regiogemeenten is herindeling op dit moment geen actueel thema.

Op basis van de onderzochte scenario's en de beoordeling daarvan wordt voorgesteld om te kiezen voor het scenario “netwerkgemeente”. Dit met de volgende onderbouwing:

- De gemeente Olst-Wijhe kan blijven doen waar zij goed in is: dienstverlening dicht bij de inwoners;
- Er kan ruimte worden gecreëerd om te onderscheiden op specifieke taken;
- Nadenken over samenwerking ligt de gemeente Olst-Wijhe van oudsher goed en is een kracht geworden;
- Het “goede” en de kwaliteiten in de uitvoering (80%) kunnen worden behouden en de focus kan worden gericht op de verbetering van de strategische competenties (20%).

Randvoorwaardelijk voor het welslagen van dit scenario is dat er scherpere keuzes gemaakt moeten worden met als eerste vraag: wat doen we niet? Als dit niet gebeurt verandert er niets!

In de uitwerking van dit scenario ligt er een uitdaging voor alle onderdelen van de gemeente: de gemeenteraad, de griffie, het college van burgemeester en wethouders, het management en de medewerkers om dit scenario tot een succes te maken.

Daarbij is het goed om op te merken dat het scenario “netwerkgemeente” geen doel is maar een middel om politiek-bestuurlijke doelstellingen, maatschappelijke opgaven en wettelijke taken ook in de toekomst te kunnen blijven uitvoeren: een toekomstbestendig Olst-Wijhe.

De keuze voor dit scenario moet daarnaast worden geplaatst in de context van een snel veranderende omgeving waarin de rol van de gemeente bij de verschillende opgaven telkens opnieuw moet worden gedefinieerd. De gemeente wordt steeds vaker een partner bij de uitvoering van haar taken en opgaven waarin de rol gevonden moet worden in steeds sneller veranderende gemeenschappen en fysieke en virtuele netwerken.

DRAAGVLAK

Aan de totstandkoming van dit proces is een uitgebreid traject vooraf gegaan:

- Twee dialoogtafelsessies met de gemeenteraad;
- Twee dialoogtafelsessies met een vertegenwoordiging van het management, medewerkers en de ondernemingsraad;
- Er zijn gesprekken gevoerd met de buurgemeenten: Raalte, Deventer, Zwolle, Heerde, Epe en Voorst;
- Het rapport is in een tweetal sessies teruggekoppeld aan de gemeenteraad.

Rijnconsult concludeert in haar rapport: het “netwerkscenario” gaf in gesprekken met de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en de ambtelijke organisatie het meeste comfort.

DUURZAAMHEID

Niet van toepassing.

RISICO'S (financieel/juridisch)

FINANCIËLE CONSEQUENTIES

Voor het faciliteren van het nog vast te stellen programma “toekomstbestendig Olst-Wijhe” zullen aanvullende (financiële) inspanningen nodig zijn. Enerzijds om uren binnen de organisatie vrij te kunnen te spelen en anderzijds om op onderdelen gebruik te kunnen maken van externe expertise. Voorgesteld

wordt om in het raadsvoorstel aan te kondigen dat er middelen nodig zullen zijn voor de facilitering van het programma en dat deze zullen worden meegenomen bij de eerste bestuursrapportage.

Het programma "toekomstbestendig Olst-Wijhe" en de hiervoor benodigde middelen zullen in een afzonderlijk voorstel aan uw college worden voorgelegd.

AANPAK/UITVOERING

Het is van belang om te onderkennen dat de te bewandelen weg naar een netwerkgemeente een aantal jaren in beslag zal gaan. Deze weg kent verschillende sporen. Voorgesteld wordt om hiervoor een afzonderlijk programma "toekomstbestendig Olst-Wijhe" in te richten.

Het gaat hierbij om de volgende sporen:

- De netwerkgemeente uitwerken
 - Stap 1: Visie op orde
 - Stap 2: Samenwerkingsrelaties en visie op samenwerking
 - Stap 3: Ontwikkelen van competenties op thema's waarop we "leidend" willen zijn
- Focus: kiezen als kernkwaliteit
 - Versterken strategische denkkraft
 - Bestuurlijke keuzes op basis van beleidseffecten (outcome)
 - Datagedreven werken als vertrekpunt in de beleidscyclus
 - (inhoudelijke herinrichting planning en controlcyclus: gericht op effecten
 - Kwetsbaarheid verminderen door optimaal gebruik data en AI
 - Succesfactor: goede verbinding leggen met de sporen sturing en ambtelijk-bestuurlijke samenwerking.
- Vergroting externe oriëntatie
 - Het gaat hierbij om de programma's dienstverlening, participatie en gebiedsgericht werken. Omdat dit afzonderlijke programma's zijn, worden deze niet ondergebracht in het programma "toekomstbestendig Olst-Wijhe". Afstemming is uiteraard wel geboden.
- Sturing
 - Ontwerpen, vaststellen en invullen van nieuw sturingsmodel.
 - Succesfactor: na de implementatie van de nieuwe management(top)structuur gaat het om de gedragskant: inslijpen van de nieuwe sturingsafspraken (verbinding met sporen focus en ambtelijk-bestuurlijke samenwerking en duurzame inzetbaarheid.
- Ambtelijke-bestuurlijke samenwerking
 - Vastgestelde leidraad tussen college en management toepassen en regelmatig evalueren
 - Samenwerking tussen gemeenteraad, college, griffie en ambtelijke organisatie nader uit te werken: Kernthema's hierbij zijn: uitwerking netwerkgemeente (spoor 1) en kiezen als kernkwaliteit (spoor 2).
- Duurzame inzetbaarheid (met als onderdeel herstel veerkracht herstellen)
 - Op basis van resultaten onderzoek factor 5 programma duurzame inzetbaarheid ontwikkelen.
- Samenwerking (met onder andere gemeente Raalte)
 - Vooruitlopend op de uitwerking van het scenario van de netwerkgemeente worden de samenwerkingsmogelijkheden met de gemeente Raalte onderzocht. Dit op basis van de criteria kosten, kwaliteit, kennis, kwetsbaarheid. Ook binnen DOWR worden waar mogelijk op het terrein van de bedrijfsvoering op basis van dezelfde criteria samenwerkingskansen zoveel mogelijk benut.